

D. D.

IDIOTISMOS
L. ROMANÆ,

In Textu Sacro Testamenti Novi
se offerentes,

Cum Consensu Ampliſſ. Facult. Philoſ.

In Illuſtri Aboëſium Academia,

SUB PRÆSIDIO,

Admodum Reverendi, Celeberrimiq̃

DN. M. DAVIDIS ΔΥΝΔΙ

Lingv. Sacrar. Profeſſ. Ordinarii Regii,
& Collegii Philoſoph. p. t. Decani
ſpectabilis,

Pro Honoribus Magiſterii

PHILOLOGICA DISSERTATIONE,

Φιλολογικών κείσει modeſtè ſubmittit

GEORGIUS HELSINGIUS, Wib.

In Audit. Max. ad d. 16. Nov. M. DC. XCIV.

Typis Jo. WALLII, Reg. Univ. Typ.

2
cellos fori mei homo àuúé. Adhuc transfi-
terem; preterquam enim quod sic viderem in
magnam molem ipsum opusevasurum, & illud
fensi iudicium subactus requirere, quam quod
de me unquam polliceri queam. Sed ne sic
quidem executus sum, quæ dici oportebat; quin
multa fateor, desunt, quæ dici poterant. Quod
non mireris, si cogitaveris: Alium alio inve-
nire plura, neminem omnia: huic memoriam,
illi fortunam, alii iudicium reluctari. Tuum
est, conatus meos dextrè interpretari, mibi-
que ignoscere, si minus graphicè depictum, mi-
nusque disertè explicitum sit meum Exerci-
tium. Quod si obtinero, superciliosos illos, qui
sua laudant, aliena autem veruto confodere
gestunt, laudabili superbiâ, ut non nemo loqui
amat, contemno, contentus Gloriz DEI O.M. me
meaque consecrasse. Vale.

I.N.F.

I. N. J.

§. I.

Stylum Novi Testamenti vocibus phrasibusq; ex oriente simul & occidente petitis, adeoq; si ad scripta respexeris merè Græcorum, peregrinis planè refertum esse, nemini non liquere potest, qui vel primoribus, ut ajunt, labris hanc linguam gustavit: Etenim quoniam Scriptores heic Θεόπνευστοι fuere Ebræi, qui, si quid Græcè vel scribendum vel dicendum esset, tum ad genium vernaculæ linguæ id aptabant, tum linguâ quoque utebantur græca tunc temporis aliquid de suâ antiqui lepôris (vavitate) perdidisse vilâ; non potest non tota dictionis indoles ab ea, quæ in profanis Auctoribus occurrit, græcitate multum differre.

§ II.

Rectè quidem hæc ita dicuntur, sed **R**inventi tamen sunt; qui textum sacrum purè græcum, (puritatem puta,

A2

qui

qui opponitur mixtioni lingvarum,) nec
 à stylo græco profano, ullo modo a-
 lienum, supercilio nescio quo confirma-
 re ausi sunt, adductis exemplis profa-
 nis, fateor interdum similibus, verum
 admodum paucis, quæ vel per accidens
 sacris coincidunt locutionibus, vel à
 Poëtis, quibus magna quidlibet auden-
 di potestas, petita sunt. Inter hos Seba-
 stianus Pfochenius, ut confirmatū daret
 auctores profanos τὸ κατὰ λέξιν ita fuisse
 locutos, ac scriptores Novi Test. cen-
 tum ni fallor, voculas è perreptatis scri-
 ptorum profanorum monumentis eruit
 sparsim in sua Diatribe de Lingvæ Gr.
 N. T. puritate. Cæterum juveniliter
 exultantis frænum fuit præsentia sum-
 morum virorum Gatakeri videlicet &
 Vorstii. Quot enim illi monstrant He-
 braïsmos, qui ejus oculos voluntariè
 fugiebant? quot etiam ab illo allata
 exempla utroque claudicantia pede cul-
 pant, *incomptisque allinunt atrum trans-*
verso calamo signum. Cujus rei plurima
 argumenta possent proferri, nisi du-
 dum

5

dum probatum esset, eum nil nisi defectum iudicii & delectus in congerendis exemplis profutuisse.

§ III.

Quamvis itaque nihil in Novo fœdere continetur, quod Græcis non sit literis originaliter expressum; (nec enim, postquam jam paries ille integerinus, quo Gentes à Judæis secludebantur, esset ruptus, ulla alia tunc temporis, non Judæis modo, sed & aliis nationibus magis familiari, vel saltem facile interpretabili lingua potuit scribi Evangelium, quam Græcâ, utpote quæ per victorias Alexandri Magni fuit nullibi non ferè plantata) adeoque textus ipse maximam partem purè sit Græcus, & eam sapiat suavitatem ex variis dialectis, præcipuè vero melliflua illa Atticorum eloquentiâ ornam, cujus nec nitidissimos puderet scriptores; Conjunctio tamen & phrasis, ut ab Ebræis hominibus, ita non modò Ebræa plurimùm agnoscitur, sed & Idiotico & simplici quodam gaudet di-

dicendi caractere, qui tantum abest, ut
 stylum sacrum deprimat, ut vel maximis E-
 loquentia specimenibus æquet, ac de conspicua
 sinceritate, nativâ minimeque affectatâ vi,
 admirabili denique, & quam nulla artis
 leuonicia attingunt, competentia testetur.
 Verba sunt D. Olearii ex Bœcleri dis-
 sertatione de Lingva N. T. originali
 §. 19 desumpta.

§. IV.

Spectatur autem hic Idioticismus par-
 tim in usu vetustissimorum vocabu-
 lorum, quæ in N. Testamento passim
 sunt obvia, & à Phrynico ac Thomâ
 Magistro, non nisi merè attica & ele-
 gantia sectantibus notâ censoriâ com-
 puncta, partim etiam in mixtura illa
 Lingvarum, quâ non sine singulari Dei
 providentiâ inspersi sunt Novo Test.
 Chaldæo-Syriacismi, Rabbinismi, Persi-
 smi, & etiam Latinismi. De quibus
 singulis agere quantumvis operæ pre-
 tium: mihi tamen, cui brevitati litare
 animus est, nimis foret prolixum. Pe-
 riculum etiam est, ne humeri his one-
 ribus

7
ribus infveti, huic moli impares succumberent, & multitudine penitus obruerentur. Itaque velis per tempus contractis priores illos Idiotismos nominasse contentus, Latinismos solummodo pro ingenii modulo sub examen adcuratum vocabo.

§. V.

Non equidem ignoro, me potuisse eadem viâ hos Latinismos Dialecti nomine insignire, quâ Wyssius in Dialectologia sua sacra Dialectum inter reliquas in Novo tœdere facit quoque Ebraizantem, ubi sacrum contextum ab Amanuensibus Spiritus Sancti Septenâ Dialectorum Varietate, Attica, nimirum, Ionica, Æolicâ, Doricâ, Bœoticâ & τῆ ἑβραϊστικῆς ornatum esse ostendit, quarum quinque priores vocat Principales, reliquas minus principales, quod nullam haberent cum illis affinitatem, quapropter tamen haud immeritò reprehensionem incurrit Eruditissimi Vorstii in fine Cap. 1. Phil. s. Verum cum
Dias

Dialectus à Grammaticis definiatur,
 λέξις ἴδιον χαρακτηριστικὸν τόπον ἐμφαίνουσα, a-
 deoq̄ sit unius ejusdemque linguæ pe-
 culiare Idioma, quod diversis regioni-
 bus ac provinciis communiter unâ lin-
 gvâ utentibus proprium est, in quo sen-
 su explicatur Act. 1. 19. Ubi apertò
 vocem τῆ διαλέκτου illustrat Adjecti-
 vum additum ἴδιον, nempe quod Jeru-
 salemitæ peculiari Idiomate & à Gali-
 læis diverso uterentur, quamvis unam
 eandemque habuerint linguam; Igno-
 scatur itaque mihi velim, si proprio
 eos nomine, *Idiotismorum* videlicet
 appellem.

§. VI.

Est autem, ut Definitionem à Danha-
 vero in Hermeneutica sacrâ olim
 adhibitam heic retineam, *Idiotismus ali-*
cujus lingue proprietatis, quæ illi omni, soli ac
semper competit. Quæ illi omni, quæ apud
omnes ejus linguæ Scriptores inveni-
tur. Quæ soli, non tantum exclusivè,
sed & ἐξοχικῶς seu primitivè. Quæ
semper scil. non ex casu illi competit.
 E.g.

E.g. *χρῆσαν ἔχω* Lingvæ Græcæ est idiotismus *ἔξοχικῶς*, non ex casu, sed semper; sed *Opus habeo*, non est idiotismus L. Latinæ, quia non reperitur apud omnes scriptores Romanos, nec originem suam ut primitivè habet ex hac lingvâ, sed ex casu aliquo hanc phrasin usurpavit argenteæ ætatis scriptor Columella, dum ut *graminibus*, inquit, *ita frugibus roburneis opus habent*. Nec enim â vero me aberrasse existimaverim, si dixerò latinos non minus hanc atq; alias phrasibus per plurimas â Græcis mutuo sumpsisse. Lingva enim Latina ut aliquid â Noachidis in Italiam olim appellen- tibus traxit, ita illam plurimum debere Græcis, quorum postea coloniæ mari- tima Italiæ insedere, testis est Fabius, qui dicit: *Maximâ ex parte Romanus sermo ex Græco conversus est*. Quicquid sit, contingere sæpè solet, ut quædam plu- ribus lingvis sint communia, quæ ta- men idcirco propria Vernaculæ Lingvæ esse non desinunt. Græcismi non pauci Latinis & Græcis scriptoribus commu-

nes sunt, & tamen Græcismi esse non desinunt. Græcismi sunt & manent, etsi aliæ Lingvæ iis analogon quid habeant vel agnoscant. Quo ipso, modo applicatio fiat ad Hebraismos, Hypothesis Pfocheniana superius in §. 2. adlata non parum infringitur.

§. VII.

Verum quomodo Idiotismi L. Romanæ in stylum N. Testamenti pervenerint, nunc paucis examinabimus: Nec movebit quempiam, quod in paragrapho præcedente diximus, *Romanum sermonem maximâ ex parte ex Græco fluxisse.* Nam si Lingva Latina multa habet ex Græco mutuata: quid mirum, si Græcismus vicissim postea sunt Herode M. peregrinis Romanorum moribus in Judæam introductis, multas simul & voces & phrasas Latinas attraxerit. Ex quo deinde Latinismi non pauci in Græcum N.T. Idioma dimanarunt. D. Olearius in peculiari Dissertatione de stylo N.

Te-

Testamenti redditurus rationem συγχύ-
 σως textus Sacri Lingvarum, adscribit
 illam partim Lingvæ tum Judæis verna-
 culæ, quæ certè non purè Ebræa, sed
 uti alias fieri solet in vulgari sermone,
 variis lingvis ab Exterorum five im-
 perio five commercio temperata; partim
 Idiomatici Macedonum Græco, Φιλέλληνον
 eo ævo Judæis perquam familiari. De-
 inde Salmasium introducit ita loquen-
 tem: *Lingvæ Græcæ eo tempore quo Novum
 editum est Testamentum, totidem ferè idio-
 mata, i.e. Idiotarum differentes λαλιὰί fu-
 erunt, quot populi vel civitates vel insula
 in Asiâ. Græci quidem sermonis γενικώτερος
 per ea tempora χραεακήη fuit, quod plurimas
 quâ voces quâ phrasas ex Latio admixtas ha-
 beret, ob Romanorum universalem domina-
 tionem. Ceterum quod attinet ad cujusquæ
 nationis peculiarem dialectum, cujus propri-
 etas in vocibus singulis cernitur, unicuiquæ
 populo vel civitati sua fuit alia quam vici-
 norum. Sic Græcorum in Synâ consistentium
 aliud exstitit idioma. Nam & præter Roma-
 nas voces ac phrasas etiam non paucas à
 Syria*

Syris mutuatas acceperat. Aliud Cilicum. &c.
 Item alibi: Ex qua *Gracismus* in *Syriâ* per
Macedones propagatus est, *Judæi*, qui à tene-
 ris utramque linguam addiscebant, vernaculam
Syriacam & *Gracam*, alteram alterâ
 miscebant, & phrasas *syriacas* verbis *Gracis*
 in loquendo enunciabant, & verba *Græca*
 adformam *Ebraicorum* plerumque fingeant,
 quod & hodiè facere *Judæos Germanos*, com-
 pertum est. Nusquam puro *Germanico* sermo-
 ne utuntur, sed passim voces *Ebraicas* immi-
 scent, ut vicissim *Germanicas* inserunt *Ebrai-
 cis* inter scribendum. Nec secus de *Italis*
Judæis & *Lusitanis*. Nihil etiam cause est,
 cur cogitemus aliud fuisse in *Judæis Græcis*,
 quales erant tunc non solum in mediâ *Græcia*
 nati, sed & in *Syriâ Palestina*, quæ illo tem-
 pore propter diuturnum *Macedonum* imperi-
 um tota *gracissabat*. *Δίλωτοι* enim fuere
Syri, *Græcè* & *syriacè* loquebantur. Sub *Ro-
 manis* porro capere esse *τείλωτοι*, & *Ro-
 manam* duabus illis prædictis adjungere lin-
 guam. Sic nullam puram usurpabant, sed om-
 nes mixtas. Hæc ille. Quæ utut proluxi-
 ora, digna tamen quæ legantur, non pi-
 gratus sum exscribere.

§. VIII.

Sed ut innotescat, cui viæ pro ratione præsertim nostri instituti tuto sit insistendum, ipsam adhuc rem altius repetamus. Communis est sententia, simul cum mutationibus imperiorum lingvas quoque suas agnoscere vicissitudines. Non itaque possumus non ad hocce Idiotismos accelerandos, causas concurrentes, *bella nempe, commercia, conjugia, migrationes conversationesque* huic loco accommodare; Et quoniam plerique primum tribuunt locum *bellis diuturnis & victoriis*, tanquam iis ex quibus reliquæ causæ oriuntur, nos etiam eorum vestigia presse sequamur.

§. IX.

Monarchia Græca post obitum Alexandri M. primo in *αριστοκρατίαν*, deinde etiam in *πολυκρατίαν* degenerate, Græciam multis bellis petitam fuisse ex Annalibus cognoscimus. Sed post duo Punica bella, Carthaginisque portas obsidione quassas Res Romana

ita se efferre cæpit, ut certatim se ad-
 dixerint gentes obsequio populi R. ac
 si necessitas imperasset Romanis non
 aliis esse porro parendum; nam *post Car-*
thaginem victam vinci neminem puduit, teste
 Floro lib. 2. c. 7. Idcirco Africam quo-
 dam quasi æstu fortunæ secutæ sunt
 Macedonia, Græcia, Syria &c. Sed pri-
 mi omnium Macedones. Quibus ta-
 men liberis esse licuit, Perseo Philippi
 secundi Macedonici filio ab Æmilio Pau-
 lo Prætore victo, quamdiu dimidium
 tributum, quod Regibus ferre soliti erant,
 Populo Romano pendebant. Duravit
 autem hæc libertas usque dum Perseo
 defuncto, Andronicus quidam Persei se
 filium fingens & mutato nomine Phi-
 lippus vocatus, multis ad falsam ejus
 fabulam velut ad veram coëuntibus con-
 tracto exercitu, Macedoniam aut vo-
 luntate incolentium aut armis occupa-
 vit. Tunc enim hoc *pseudo* Philippo
 a Q. Cæcilio, qui ex illa victoria Ma-
 cedonicus vocatus est, victo, redacta
 est primum Macedonia in provinciam;

Et

Et ex eo tempore adeo crevit Res Ro-
 mana, ut & vaticinium Prophetæ Da-
 nielis de quarta Monarchia expleret, &
 Romanos everto Regno Macedonico
 πᾶσαν τὴν ὀικεμένην ἐαυτοῖς ὑπήκοον fecisse
 recte testetur Polybius in lib. suo 3. Scili-
 cet mox Corinthus Achajæ caput Mace-
 doniæ ruinam excepit, post Numantia.
 Athenas vero fœdere cum Romanis ini-
 to antea confirmatas, Philippo Demetrii
 filio imminente, à Mithridate interce-
 ptas recuperavit Sylla, sed liberæ ta-
 men civili inter Julium & Pompejum
 bello orto, Pompejo se jnnxere, quo
 devicto, Julio ἀποστολίαν condonanti se
 dedidere, illo vero percusso, Brutum
 & Cassium secutæ, iisque sublatis post-
 quam ad Antonium transiêre, ab Augu-
 sto tandem ob seditionem toties ausam
 eo redactæ sunt, ut Ovidius Augusti
 ævo nil præter nomen (quis crederet)
 Athenarum superesse dixerit hoc versu

*Quid Pandionie restant, nisi nomen, A-
 thenæ?*

Non igitur dubium, quin victoriæ, victis
 Gra-

Græcis loquendi leges imperarint, cum specimen dominationis in eo sit positum, ut apud gentes sibi subjectas lingua populi dominantis dominetur. In Svetonio, Valerio Maximo & aliis Exempla passim obvia habebis. Quoniam autem Prætori jus latine dicenti necessitas obtemperare cogebat; Hinc veritati quam maximè est consentaneum, sententiis Lingva Romana ut plurimum latis, farraginem vocum forensium, quæ sermoni Græco & Syriaco reperiuntur inspersæ, in sacrum quoque Novi Test. contextum irrepsisse. Videatur de hac re Casaubonus in Exercitationibus suis AntiBaronianis.

§. X.

Atque sic levi, quod dici solet, brachio tactis Natura Causisque Idiotismorum Lingvæ Rom: persequamur jam ipsos Idiotismos, quorum partim ex aliis collecti sunt, partim nobismet ipsis in legendis libris Apostolorum sese obtulerunt. Sed & hoc monendum erit, nos temporis redimendi ergo

No-

Nomina propria hic omisſe, quorum *ἔγωνα* cum nobis ſatis ſtudioſè in veſtigata dederit Paſor ad calcem Lexici Græci N. T. quo relegandus Lector, nos heic actum non agamus. Adferemus itaqve primum ſylvulam *vocum ſingularum*, ordinemqve κατὰ σοιχείον obſervabimus.

Ἀσπίριον Math. 10. 29. Luc. 12. 6. Monetæ genus continens dimidium aſſis. Eſt vocabulũ Origine Latinum, formatione vero Græcum; venit enim à Latino *As*, & quoniam videtur diminutivi ſpeciem præ ſe ferre, hinc formationem à Græcis mutuãſſe certum eſt. Nam vel pueri ſciunt diminutiva græca exire in *ιον*. Quod autem Heſychius dicit Ἀσπίριον quoad valorem idem eſſe quod τὸ λεπτόν, cujus mentio fit Mar. 12. 42. Luc. 12. 59. non videtur à vero abſonum dixiſſe, quod vel circa explicatio- nem vocis κωδραγίτης facile patebit. De cætero ſumitur Ἀσπίριον ſupra citatis locis proverbialiter pro re viliffima, quemadmodum apud Latinos *homo ſe-*

missis scilicet ad nullam rem utilis. Cic.
l. 5. ep. 6 tam,

Δενάριον Matth. 20. itidem Monetæ
genus. Est adjectivum subintellecto
substantivo νόμισμα per Ellipsin, sicuti
in *denario* Latinorum subauditur Nu-
mus. Valorem eruditorum judiciis re-
linquo. Hoc tamen addo, denarium
& δραχμὴν in historiis veterum tantun-
dem valere. Altera Romana est ap-
pellatio, altera Græca. Hinc teste Pli-
nio, Denarius ferè drachmæ Atticæ
pondus est.

Καίσαρ & inde urbs Καϊσάρεια Matth.
22. 17. Act. 9. 30. vocabula esse latina,
Cæsarū Romanorū in Græcos æque ac
Syros imperiū infallibiliter ostendit. Ve-
rum utrum sic dictus sit primus Mo-
narcha, vel à cæso matris utero, vel
à Cæsarie, vel à cæsis oculis, non est
quod multam operam in rem tam obicu-
ram eamq; non necessariam conferam.
*Dementia enim est, supervacua discere in tan-
ta temporis egestate.* Sen. epist. 48.

Κεντήριον Marc. 15. 39. qui alias apud Luc. vocatur ἐκατόνταρχος, & ita passim apud profanos. Potuisset & Marcus hoc loco usurpare Vocabulum τὸ ἐκατόνταρχος; verum quoniam nomen illud Centurionis apud Judæos etiam pervulgatum erat, utique & illud græco sermone inseruit. Interim quin Latinum sit hoc vocabulum, nemo fortè contradixerit.

κῆνος, Censum Matth. 17. 25. Item 22. 17. Marc. 12. 14. Est vox Latina, & sumitur *tum* pro ipso actu Censendi, nempe bonorum æstimatione, *tum* pro tabulâ, in quâ æstimatio scribebatur, unde formulæ loquendi, *in Censum deducere*, *in Censum deferre*; *tum* denique pro ipso tributo ut in loc. supra cit. Quod autem Hesychius per *κ* vult scribi hoc vocab. cum significat τὸ τέλος vel etiam Φορὸς, non nisi nugas agit; Nam & apud Græcos jure Consultos sunt ὁμόκηνοι, qui eodem tributo censi sunt. Sed nec Svidam audimus ita ineptientem: κῆνος τὸ νόμισμα ἐτήσιον τέλος, ὡς καὶ τὸ καίνω, τὸ κός

κόπλω. Non enim semel erravit. Nunquam cufus est Numus, qui κῆνσⓄ vocatur. Aliud etiam est καίνω, aliud κόπλω. Denique jubet analogia Grammatica, τὸ κῆνσⓄ ut scribatur cum subscripto, si originem duceret ex καίνω.

Κοδραίνης Quadrans Matth. 5. 26. & Mar. 12. 42. ubi Marcus vocem explicat per δύο λεπτά. Vox origine Latina significans quartam partem assis. Sed quare heic tam accurate non sit observatum illud V post κ loco τῆς Q. Lat. ut in nomine proprio κάρηⓄ Rom. 16. 23. rationem dabit Scaliger de causis Lat. L. C. 10. quo Lectorem remittimus.

κολώνια Act. 16. 12. Græcis ἀποικία, cujus correlatum est μετρόπολις. Latine hanc vocem intelligunt omnes, utut scrupulum injicere poterit, quod κολώνος & κολώνη Hesychio itidemque Svidæ non solum fit τόπος ὑψηλός, prout revera apud tantum non omnes significat, sed & πόλις μεγάλη. Unde κολώνας πᾶς πόλεις τῆς Τροίας fuisse, dicit idem Hesych. Quicquid sit, vel hinc patet,

Romanam Monarchiam vocabula sua in alias quoque gentes, quibus imperavit, invexisse.

Κεσωδία Matth. 27. 65. Gr. Φυλαχὴ per Metonymiam pro Φυλακῆρες. Ipla res loquitur Vocabulum esse Latinum.

Λεγεών Matth. 26. 53. Mar. 5. 9. Luc. 8. 30. Hesychio auctore agmen est militare constans sexiesmille, sexcentis, sexaginta sex. Etymol. deducit hoc vocabulum ex λέγω significante συλλέγω, ideoque exponit per σέφθαι τὸ ἐκλεκτὸν, quæ de re vid. Steph. Thes. Verum mihi non dubium Græcos Legionum Romanarum & nomen & vires agnovisse. Quin & revera ex Latio quæssivit hoc Diabolus, ut monstraret hominem vere à se esse obsessum. Inter signa obsessi-onis quæ recensentur Vid. Koenigium in Art. de Ang. Malis.

Λεῖσιον Joh. 13. 4. Gr. ὀθόνη vel ὀθόιον, τὸ λιγνὸν ὕφασμα. Est *Linteum* vel *Lineum* Adj. Lat. Substantivè positum subintellecto Cingulo. A nomine *Linum* quod itidem Gr. λίνον vocatur, quod

tamen utrum magis sit originarium Latino, nondum perorata est Lis. Verum quin λέγιον sit ex Latino mutuatum, eò minus dubito, quo apud Græcos vetustiores nunquam occurrit. Mirè itaq̃ illud Etymol. teste Stephano in Etymo hujus vocis quærendo, dum φλαγῆ τῆ λειάνειν derivat, quod sit καθάριον, ac per syncopen dictum vult quasi λειάνηιον. Quid est, sic non hoc, φλαγῆν?

ΛιβερτῖνⓄ Act. 6. 9. Est nomen origine verâ Latinum. Erat Libertinus, non qui manu mittebatur, sed ingenuus ex eo procreatus, qui Græcis dicitur ἀπελευθερωμένος. Vid. Minellii Observat. circa vocem *Liberti* in Terent Andr. Act. 1. Sc. 1. ubi discrimen instituit, inter *Librum*, *Libertum* & *Libertinum*. Sed Loco supra citato aliud vult hoc Vocab. Mentio enim ibi fit Synagogæ, quæ Libertinorum vocabatur, qui & quales illi fuere, varii variè sentiunt. Nos breviter ponimus Synagogam hanc neq̃ â loco, unde homines commigrarunt, neque â Synagogæ, ejus Doctoribus

ma

manumissis denominatam esse, sed potius ab eo, qui primus Synagogam aperuit, qui fortasse Romanus fuit Libertinus, isque profelytus.

Μάκελλον I. Cor. 10. 25. Vocabulum Latinum, sed græcâ formâ usurpatum. Gr. ὀψοπόλιον. Sic enim Svidas in Αὐγαστῶ: τῆ ὀκτωβρίῃ μηνὸς ἐχώρευον ἐν τῷ Αὐγαστείῳ οἶον ἐν ὀψοπωλίῳ εἰς πμὴν Τιβερίῃ.

Μεμβράνα 2. Tim. 4. 17. Latina vox extra omnem controversiam.

Μίλιον Matth. 5. 41. Originem debet Lingvæ Latinæ; Est enim â latino Mille, quod veteres unico L. scripsere, unde in antiqvissimo Terentio Bembi Miliens invenitur. μίλιον hoc est adjectivum & subauditur μέτρον τῆς γῆς. Alioquin Lat. Miliare dicitur sic â mille passibus. Dicitur & Lapis, quod lapidibus in Latio essent miliaria signata.

Πραηώριον Matth. 27. 27. quod Marcus C. 15. 16. explicat per αὐλήν, Nomen Latinum significans domum publicam, in qua Prætor jus dicebat. Prætor itaque Romanus hoc vocabulum una cum

Imperio secum in provincias attulit.

Σιδάριον Act. 21. 38. Vox extra dubium Latina, verum ad Normam Græcam inflexa.

Σιδάριον & Σημικίβιον Act. 19. 12. utrumque & originem & Significationem Latio debet. Subit itaque mirari illud præcipue σιδάριον tot virorum sudores elicuisse, cum deberet illos abstergere. Maximam illis parit difficultatem, quod Luc. 19. 20. Servus ille minam sibi à Domino traditam dicitur habuisse ἀποκειμένην ἐν σιδάριῳ, quasi sudarii nullus alius esset usus, nisi ad sudores detergendos. Deinde ex loco Joh. 20. 7. colligunt Ebræorum sudarium nihil habere commune cum sudario Latinorum, nisi quis velit dicere mortuos extincto calido nativo sudare, interim nescii, Linteum quo usi sunt Romani, duplex fuisse *Sudarium* & *Orarium*. Quo posteriori vocabulo usus est Ambrosius de Lazaro resuscitato sic loquens Audivit defunctus, & exivit monumento ligatus pedes, & facies ejus erat

Ora-

Orario colligata. Joh. ii. 44. Sudarium itaque in his locis per Synecdochen positum est pro Orario, quod vel in Cit. l. Act. 19. 12. patet ex ἐξεγητικῶ prioris vocabuli τῆ σημερινῆς, quod Helychius ita explicat: σημερινῆς, ζωάεια, ὀργεία (vocem à latinis mutuat) τῶν ἱερῶν. Semicinctium tamen credibilis sic dicitur, quod anteriorem partem corporis à Cingulo ad pedes præcingat. Sic enim Osiander in sua Παραφρασι: *Sudaria & Semicinctia puto fuisse lintea bene lata, quibus Paulus circa femora cinctus erat; Ejusmodi lintea solent Opifices gerere; Paulus enim fuit Textor tabernaculorum.* Et ita rectius scribitur σημερινῆς, quam σημερινῆς, ut habent quidam codices.

Σπικηλάτωρ Marc: 9. 27. Unam literam habet mutatam, ut peregrinæ voces mutantur de facili. Dicitur enim à spiculo Spiculator Lat. & propriè significat δουφόρον ο: qui spiculum gestat. Verum h. l. significat Carnificem, quod vel verbum δόποκεφαλιζέω subinnuit.

Ταβέρνη Act. 28. 15. Fit ibi mentio cu-
jusdam Locī ad Romam prope forum
Appium.

τίτλⓄ Joh. 19. 19. Latina etiam vox
passa lyncopen Gr. ἐπιγραφὴ. D. Ole-
arius in sua Dissert. dicit rectius dici ἂ
πίλος, quod est ex πένν, unde & πιῆ.
Verum de hac re aliorum esto judi-
cium.

Φαιώλης, vel secundum variantes Le-
ctiones, Φαιλόνης, vel Φαιλώνης vel Φε-
λόνης penula 2. Tim. 4. 13. Beza in hunc
locum sic: *In hoc loco scribendo non conve-
nit librariis; Nam in nonnullis libris legi-
tur Φαιλόνη, in aliis etiam Φελόνη. Sed
quid sit Φελόνη, variè tradunt: Volunt qui-
dam esse non penulam, sed scriniolum: qui-
dam verò volumen: Ego non modo existimo
penulam esse, qua pro pallio utebantur veteres,
sed etiam suspicor Romanum esse vocabulum
Φελόνη Metathesi literarum corruptum. Hæc
ille bene quidem alioquin, verum in
eo falsus, quod putarit Φελόνην esse for-
mininum. Et ni fallor, ex non inspe-
cto textu, obortus est hic error. Ste-
pha*

phanus autem in suo Theſ. dicit Athenæũ non habuiſſe hoc ipſum pro vocabulo Romano. Sic Olearius etiam, à Lace-dæmoniis & Doribus vocem cum re accepiffe dicit Tarentinos & magnæ Græciæ Incolas, à quibus deinde ad Romanos pervenit. Eligat B. L. utram velit ſententiam.

Φόρον Act. 28. 15. Latinum, quia ſermo eſt de Appio foro.

Φεγγέλιον Flagellum & Φεγγελλῶν flagellare à *flagro*, quod juxta Varro-nem eſt à Venti flatu; rectius autem à *φλέγω*, inſerto ζ. Civitate Attica do-natum eſt à Scholiaſt. Ariſtoph. dum *ι-μάντας* exponit *λόρρε και Φεγγέλια*. Sic & apud Etymologum dicit Steph. ſcri-ptum eſſe *Φεγγελλῶν*. Quidquid ſit, vi-detur tamen hoc *Φεγγέλιον* origine proximâ eſſe Latinum. Græci enim in hac peregrina voce mutarunt λ in ζ ex more lingvæ ſuæ, quæ concurſum trium λαμβδα reſpuit. Vid. Paſorem in hoc ipſo vocabulo.

§. XI.

Atque hæcenus de *singulis vocibus dicta* sunt, quæ plures quin dentur nullus dubito. Verum quod vulgo Latinis quoque annumerent *λίτεαν* ex Joh. 12. 13. Item 19. 39. *μοδιον* ex Matth. 5. 15. *Ξεσην* ex Mar: 7. 4. *Πεπεεύομαι* ex 1. Cor. 13. 4. *Πιδαν* ex Apoc. 18. 13. Vix adducor ut credam illa esse Latina. At tamen si quid regeri possit, publica fortè *συζήτησις* solvet nodum. Cæterum quæ vocabula Origine sunt Græca, sed usu jam facta latina, qualia itidem plura reperies in N. T., eadem ratione in hunc censum referri non merentur. Itaque rectà jam ad *Phrases N. T. Latinissantes* progredimur.

§. XII.

Phrasium N. T. Latinissantium prima occurrit Matt. 19. 10. Ubi hæc habentur verba: *Εἰ ἕως ἐστὶν ἡ αἰτία τῆ ἀνθρώπου μὲν τῆς γυναικὸς, ἔσθ' οὐκ ἐπιτρέψεται ἑαυτῆς.* Vox *αἰτίας* in hoc dicto non significat *causam* vel *Crimen*, ut semper & passim apud Profanos, sed *Conditionem*, ea plane si-

gnificatione, qua Cicero pro Lege Agraria dicit: *Soluta in meliore causa sunt, quam obligata.*

2. Matth. 18. 23. Assimilatur ἡ βασιλεία τῶν ἑσθῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. In Phrasi συνᾶραι λόγον, quæ nusquam legitur apud ullum profanum, purus putus est Latinismus. Græci pro hac utuntur διαλογίζεσθαι. Latini verò dicunt *conferre rationem*, vel rectius *conferre rationes*. In his enim loquendi generibus pluralem Numerum Latinius usurpari puto quam singularem.

3. Marc. 15. 15. Ὁ δὲ Πιλάτος βεβλόμενος τῷ ὄκλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι. Latet Latinismus in phrasi ἱκανὸν ποιῆν ὃ: satisfacere, præstare quod poscitur. Nam Adjectivum ἱκανὸς ὃ: sufficiens in Neutro adverbiascit, quod solis pueris ignotum, & redditur Latine *satis*, unde Latinismus. Nunquam profanos auctores ita locutos fuisse reperies, verum pro hac phrasi usos ἐπιτελεῖν τὰ αἰτήματα.

Alioquin phrasis est juridica, ejusque

tunc correlatum est *ικανὸν λαβεῖν* Aët. 17 9. itidem Latinorum more dictum pro satis accipere 3: accipere aliquid compertum & firmum, veluti datis sponsoribus & fidejussoribus. Sic enim Plautus in *Mostell.* Aët. 1. *Si acceptum sat habes tibi fore illum omnium Semperiternum.* Item in *Stich.* *satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse.*

4. Luc. 12. 58. Δὸς ἐργασίαν ἀπὸν ἀχθῆσαι ἀπ' αὐτῶν. Novè dictum, dicit Steph. in suo *Theſ.* Non enim interpretanda est vox *ἐργασία* per *Lucrum*, quasi de suo aliquid relinqueret, sed *ἐργασίαν δέναι* rectè redditur *dare operam*, ideoque Latinismum sapit. Græci dicunt *σπεδάζειν*.

5. Luc. 14. 18. ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένοι. Multos hic Latinismos conglomerari, dicunt Philologi. *ἀνάγκην ἔχω* quod attinet, verus est Latinismus, Græci enim dicunt, *ἀναγκαῖόν μοι ἔστι*. Item *γενήσεταιί μοι ἀνάγκη*. Sed Latini *Necesse habeo*, ut Ter. in *Heaut.* *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Verum de verbo *ἐρωτῶ* & varia
ria

ria ejus constructione apud Evange-
listas, vide sis H. Steph. Tom. I. p. 1904.
Cujus verbis adducor, ut potius adfir-
mem, illud ἐρωτῶν *est* esse Græcismum,
quam ut queat inter Latinismos nume-
rari. Si quædam protritæ loquelæ a-
pud Scriptores N. T. occurrunt, non
existimandum est eos vel primos vel
solos illis vocabulis usos fuisse, sed ea
sine delectu ex iis potius, quorum mi-
nus purus sermo esset, quam ex aliis
sumpsisse. Sic quoque sentiendum de
hoc ἐρωτῶν, quod si in precandi signifi-
catione vix fortassis in ullis aliis extet
eorum, quæ ex veteribus hodie Erudi-
torum teruntur manibus, causa in eo
est, quod non omnes habemus Aucto-
res, qui Græcè scripserunt. *Si enim in-*
quit Salmasius, omnes extarent, nulla vox
tam μωήσις esset in Novo Fœdere, quin
χρησις ejus ex aliquo auctore, qui periit,
confirmari posset. Denique videtur & nobis
illud ἔχει με προσημένιον græcam planè
sapere Ivavitatem, si vel attendimus ad

constructionem quæ merè græca est, ut apud Isocr. in Panath. ἔχειν τέναις πεπαιδευμένους. Vel quod de eadem re ponatur apud Plutarchum & passim alibi vocabulum τῆ περιήϊασι. Hæc præterea Verba suppeditat nobis H. Stephanus in suo Thesauro: ἐδόκει γὰρ νυκτὸς ἕως ΚάισουρⓄ εἰς δεῖπνον καλεῖσθαι. Περιήϊε-μενⓄ δὲ ἀγασθαι τὸ χεῖρὸς ὑπ' αὐτῶν, μὴ βελόμενⓄ. quæ locum nostrum non leuiter illustrant.

6. Luc. 15: 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν κτλ. Phrasis apud alios scripores haud temere obuia. Latini verò Metaphoricè dicunt, illum redire ad se, qui ad bonam mentem redit, qui se & sua facta considerat, & ab exteriori diuagatione veluti domum reuertitur, item qui ab Ebrietate grauique somno velut expergiscens, sui compos redditur.

7. Luc. 18. 5. ἵνα μὴ εἰς τὸν ἐρχομένην ὑπωπάξῃ με. In Catachrestica verbi ὑπωπάξειν. Metaphorâ Latinismus latere videtur. Latinis enim obtundere, est ad fastidium aliquid repetere. Verum de hoc iudicent alii.

8. Joh. 1. 22. Τίς εἶ, ἵνα ἀποκρισὶν δώμεν
 τίς πεμφασὶν ἡμᾶς; Ἀποκρισὶν δῶσαι apud
 nullum profanum Auctorem datur, sed
 apud Latinos passim dare *responsum*.
 Hujus loco invenies apud profanos ἀπο-
 κρισὶν ποιῆσαι & ἀποκρισὶν λαβεῖν.

9 Rom. 12. 19. Δότε τόπον ὄργῃ. Sic Luc.
 18. 9. δός τέτρω τόπον. Purus putus Lati-
 nismus, pro quo Græci dicunt χωρεῖσαι.

§. XIII.

Sed hic forte subsistendum. Quæ ve-
 ro aliæ phrasæ vulgò pro Latini-
 smis venditantur, ut cum Matth. 22. 40.
 dicitur ἐν τέτρω κρέμανται &c. Act. 15. 33.
 2 Cor. 11. 25. & Jac. 4. 13. χρόνον ποιεῖν, pro
commorari, quod Græci διατρίβειν appel-
 lant, Phil. 1. 22. καρπὸς ἔργου &c. Latini-
 smi non sunt, sed κοινισμοὶ, quæ minus
 rectè in Idiotismorum regione collo-
 cantur, quia eos Græci cum aliis lingvis
 habent communes. Voces enim, ar-
 bitrarix cum sint, flexione atque sono
 discrepant, phrasæ tamen sæpenumero,
 quia naturales sunt, apud gentes ἐπο-

γλώττις eadem inveniuntur. Sæpè ignorantia Græcisni mater est Latinismi; sæpè domi nascuntur, quæ externis imputantur. Verba sunt Danhaveri Herm, Sacr. ubi multò plura talium κοιτισμῶν protert exempla, in quibus utrum Græci Latinos sint imitati, an verò hi illos, tutò non constat.

§. XIV.

Coronidis loco non immeritò disquiritur, *An stylus N. T. hac Latinismorum enumeratione Barbarismis & Soloecismis possit dici referrius?* Absit à Christiano cordato, ut hanc foveat opinionem de singularissimo styli Exemplo, singularique Dei consilio ad singulares usus destinato, ubi ipsa affectus novitas & ιδιωτέπεια cautioem videtur & profundioem κείσιν postulare. Evidentum est, argumentis satis firmis Linguam Græcam tunc temporis Idiotismis Romanæ L. mixtam fuisse easque pro suis agnovisse. Constat etiam Apostolos illud genus loquendi (excepto miraculoso illo lingvarum usu die pentecostes) debuisse usui quotidiano, cui le Spiritus S. atten-

attemperavit, cum ut hac varietate delectaret tum ut cum vulgo vulgariter loqueretur, ut loquuntur Theologi. Sic Meisnerus in Disp. de Majestate S. S. *Non infusa, inquit, peculiaria & ante incognita sanctis Dei hominibus, sed plerumque usualia, & sermone communi trita à S. S. assumpta, & ad hanc vel illam materiam exprimendam determinata & applicata statuimus.* ἔτι καὶ παρὰ τὸ πρὸς τὴν ἁγιότητα τοῦ ἁγίου ἡδύνατο, dicit Isidorus Pelusiota Lib. 2. Epist. 5. Quis igitur absque blasphemiam dixerit, S. Sanctum Lingvarum datorem & statorem, qui *σοφία καὶ σοφία* largitus est Apostolis: qui non solum modo sed & ipsas voces & constructiones sanctis Dei viris inspiravit, aut saltem Lingvam & verba direxit, barbarismos & Soloecismos, prout in proprio significato, *vitii & ruditatis* sunt nomina, non. *artis & rationis*, textui sacro insinuasse? Si vocabula quædam non græca urferis, responsurus ero, eadem operamnes etiam probatissimos scriptores Græcos Latinosque *βαρβαρισμῶν* infirmula-

mulari, qui tamen voces interdum & constructiones insolentiores, E g. Plauti & Terentii multas Archaizantes, gravi de causâ, sine ullâ tamen barbarie usurparunt. Sufficit in stylo N. Testamenti, ubi alienor est â profano, verba si non semptr ad scripta merè Græcorum, saltem ad regulas aliarum linguarum quadrare, vel si expressius dicendum, aliorum hominum, qui priores Apostolis non sine auctoritate locuti fuère.

§: XV.

Sed nec inventum probo Scaligeri & Heinsii virorum alioquin incomparabilium, qui ob mixturam aliorum Idiotismorum, non contenti, stylum N. Testamenti, â cæterâ græcitate esse separatissimum, Novam planè Lingvæ speciem, Hellenisticam dictam, Hellenisticam sive Judæis extra Palæstinam degentibus usitatam, tantumque â Græcâ illa communi politâ distantem, quantum Italica hodierna differt ab antiquâ Latina, invitis & inassvetis seculi auribus

ob.

obtrudere conati sunt. Cum enim nulla sit gens, nulla regio, in qua viguerit, nulla item Hellenistica Lingvæ apud veteres fiat mentio, quæamodum hæc prolixè deducit, qui se Hellenisticariis tervidè opposuit, Salmasius in Comment. de Ling. Hellen. item Funere & Ossileg. L. Hell. Non possum, quin eam, ut meram fabulam, auctoribus suis relinquã, contentus stylum N. Testamenti si aliquo nomine sit insigniendus, cum Pfeiffero ex Herm. ejus sacra, appellasse potius ab Auctore *Græcum sacrum* : a sacris Scriptoribus ex istinctu Spiritus Sancti stylo sacro V. Testamenti maximam partem attemperatum, quam vel *Hellenisticum* vel *SemiEbraicum* vel *Ebræo Græcum* vel *Ebraizantem*, nedum *Græcum corruptum* vel *Græco Barbarum*. Posteriores enim duæ appellationes prorsus impiæ essent, priores verò minus convenientes vel certè non sufficientes.

Hic finis esto, ne quis nobis oggerat Callimachus,

μέγα β βλί υ, μέγα κ κωίεν.

T. O. Δ.

*Ad Clarissimum virtute & ingenio
Virum Juvenem*

DN. GEORGIUM HELSINGIUM,
Gym. Wiburg. Lectorem solertissimum
Philosophiæ Candidatum di-
gnissimum

Προσφώησις

Ἐμμενε σὺν Μάστοις σπυρτῆ παιθευτῆ ἑ-
ταίρε,
Δαμπρεῶν, πιστευσαν, δώσαι τοτε σὺν Θεοῦ
ἐκλήν.

Amico amice scripsi
LAU: TAMMELIN.

Aliud.

*Sic non fallenda cura, sic ordine ducta
Omnes explenda spes celebris Patriæ.
Perge bonis avibus. Patriæq;, Tuisq;, DEOq;
Officium præsta pectore, voce, manu.*

Dab. ex aulâ Kymmenensî
d. 6. Octob. 1694. GUSTAVUS ERANER.

